

בס"ד.

הלכות יום ערב פסח

- א. ביום י"ד בניסן** (מעלות השחר) אסור מן הדין לאכול מצה כשרה (שו"ע סי' תע"א ופ"ב ומשנ"ב סי' ק"ג). וי"א שאסור לאכול מצה כשרה גם בליל י"ד (רב פעלים, ח"ג סי' כז, אגרות-משה, אורח-חיים א, קנ"ד). ויש נוהגים שלא לאכול מצה כשרה מר"ח ניסן. (באה"ט שם סי' ק"ה).
- ב.** בכלל איסור האכילה הוא גם **מצה נפוחה או כפולה**, אע"פ שמחמירין במצות אלו לחשבן כחמץ, מ"מ בכלל מצה הן מעיקר הדין. (משנ"ב שם סי' יב).
- ג. מצה שנאפתה כראוי, ואח"כ פוררו אותה ולשו ביין ושמן ואפו אותה (מצה עשירה)**, לספרדים י"א שמותר לאוכלה, ולאשכנזים אסור. (רמ"א שם, חזו"ע ה"ל ערב פסח, וזה גם לאוכלי מצה שמורה בפסח. הגר"א יוס"פ).
- ד. מצה שנאפתה כראוי, ואח"כ פוררו אותה ובישלו אותה בנוזלים אחרים**, לכו"ע מותר לאוכלה בערב פסח, אך דווקא קודם שעה עשירית. (משנ"ב שם סי' כ).
- ה. קטן שאינו מבין** בסיפור יציאת מצרים (כבן 3), מותר להאכילו מצה. (שם).
- ו. אסור לאכול ביום ערב פסח, גם מצות חמץ**, ואפילו לפני סוף זמן איסור אכילת חמץ. אבל אי"צ להחמיר בזה מר"ח ניסן. (שו"ת שבט הקהתי, ח"ג סי' קנ"ד. דסו"ס לא יהיה בפיו טעם מצה לתיאבון בליל הסדר).
- ז. מותר לאכול ביום ערב פסח** (חסה), ביצים, או חרוסת, שאלו אינם צריכים להאכל מתוך רעב וחיבוב מצוה. וחסידים ואנשי מעשה מקפידים גם בזה. (פסח בציון, עמ' קצ"ד).
- ח. הבכורות, הזכרים בלבד**, צריכים להתענות בערב פסח. אבל היום שירדה חולשה לעולם, נוהגים לפטור את התענית על ידי השתתפות בסעודת מצוה, כגון ברית מילה, שבע ברכות, או סיום מסכת.
- ט. סוגי הסיימים הפוטרים תענית, הם:**
1. סיום על אחת ממסכתות הש"ס בהבנה, ואפילו בלי רש"י ותוס'.
 2. סיום על אחד מכ"ד ספרי התנ"ך בהבנה, עם אחד מהראשונים.
 3. סיום אחד מספרי הזוהר (בראשית, שמות וכיוצ"ב), ואפילו ללא הבנה.
 4. סיום סדר שלם מתוך ששה סדרי משנה.
 5. סיום חלק אחד מתוך ארבעת חלקי השולחן ערוך, אם נלמד היטב עם הנושאי כלים. (הליכות מועד עמ' רע"א).
- י. הסיום המועיל לפטור מהתענית**, וכן שאר מסיבות מצוה, הן רק אלו שנערכים ביום, אחרי עלות השחר. אבל אם היה זה בליל י"ד, לא עשה כלום. (שו"ת מנח"י ח"י"ח סי' מה).
- יא. אין סיום מסכת פוטר מתענית** אלא למי שהיה נוכח בשעת אמירת הסיום, וטעם כזית פירות וכד', אבל מי שלא נוכח בסיום אין זה כלום. וכל שכן מי ששלח אחר במקומו לקחת עוגה או יין ממקום, שלא עשה כלום, ועודנו חייב בתענית. (חזו"ע פסח עמ' ר"ב. והוא מהמחמירים יותר שאין יוצאים יד"ח דרך הטלפון. אבל שאר הפוסקים התירו בשעת הדחק, הגר"ש"ז במעדני שלמה א, בענייני המועדים), ובשו"ת משנת יוסף (ח"ז סי' פג. וח"י סי' פ), בספר יומא טבא לרבנן (ח"י, סי' יא), ובחשוקי חמד עמ"ס בכורות (עמוד תרכ"ט), ובשו"ת מקדש ישראל (פסח ח"ב עמ' רנ"ו). אבל בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ה סי' קכו) הסתפק בזה, ובספר מועדי הגר"ח (ח"א סי' לה) מובא להחמיר בזה. מ"מ בשנת מגפת הקורונה, תר"פ, התיר הראש"ל הגר"י יוסף לשמוע דרך live).

- יב. חולה, חתן בז' ימי חופה, אבי הבן סנדק ומוהל ביום הברית, פטורים מתענית זו.** (חזו"ע פסח עמ' רח).
- יג. בכל ערב חג, יש סכנה לבצע תרומת דם, או בדיקת דם בכמות גדולה כשאין דחיפות או פיקוח נפש.** וה"ה בערב פסח. אבל בערב שביעי של פסח מותר, היות שאינו רגל בפני עצמו. ובערב פסח שחל בשבת, מותר הכל בערב שבת, שאינו נחשב לערב חג לענין זה. (משני"ב וכה"ח שם ס"ק צח).
- יד. מצוה להסתפר לכבוד החג.** בפרט שבחול המועד אסור להסתפר ולהתגלח, ומיד אחר החג מתחילים ימי העומר שאין מסתפרים ומתגלחים בימים אלו. ויעשה זאת קודם חצות היום. (סי' רלב סט"ו וסי' רנא ס"ט).
- טו. וכן מצוה לגזוז צפרני ידיו בערב החג.** ולכתחילה טוב לעשות זאת קודם חצות היום. (חיי אדם סי' עט ס"א).
- טז. מחצות היום אסור לעשות מלאכה גמורה.** ומסחר, י"א שאסור וי"א שמותר. ואסור להסתפר (כי אם על ידי עצמו, או ע"י גוי). ולהתגלח יש להתיר, עכ"פ אם שכח או נאנס.
- יז. מלאכות קטנות לצורך יו"ט, כמו גיהוץ, ותפירת כפתור, צחצוח נעלים וגזיזת צפרנים, מותרת.**
- יח. מצוה לכל איש לטבול במקוה טהרה אחרי חצות היום.** ולא יקדים מלטבול יותר משעה קודם חצות. (שה"כ עמ' סג). ויש שמונה כוונות שיש לכונן בטבילה זו (המבוארות בכף החיים סי' תסח ס"ק קא). ואמר הגר"מ אליהו שמי שאינו יודע איך לכונן, יחשוב שהוא טובל "על דעת הכוונות המבוארות בספר כף החיים".
- יט. אם אינו יכול ללכת למקוה, לפחות ישפוך על גופו ט' קבין מים (היינו 12.5 ליטר להגר"ח נאה, ו-21.6 להחזו"א), שהם כ-60 שניות להגר"ח נאה וכ-2 דקות של זרימת מים בטוש הגון, ויחשב לו ג"כ מעלה. ויעמוד תחת טוש קבוע ולא יחזיק בידו את שפופרת הטוש, אלא שתי ידיו רפויות לצידי גופו באופן שכל גופו מקבל מים. וכונן להדר לפרק את ראש הטוש כדי לקבל זרימה מ"כלי אחד". (משני"ב סי' פח סק"ד. והנה דעת הגריש"א בהלכות חג בחג ימים נוראים פרק כא הע' 62 שאין זה מועיל כלל, דאין בכלי יב קבין. אולם שאר פוסקים סברו שמהני, מנחת יצחק ושבת הלוי ועוד, הביאם בפסק"י סי' פח הע' 41. אלא שהכל צריך לבוא מכלי אחד (או עד שלשה כלים כשהשני מתחיל לפי סיום הראשון, והחזו"א ס"ל שכל חור בטוש הוא כלי בפ"ע, ואז הוא ביותר משלשה כלים. עיין תורת המועדים שונה הלכות תרו סק"ט. אולם רוב הפוסקים לא הסכימו לזה. ועכ"פ אם מפרק את ראש הטוש גם לחזו"א מהני).**
- כ. אם המקלחת תפוסה ואינו יכול לעשות גם את העצה הנ"ל, יטול ידיו 40 פעם (!) בסדר זה: 20 נט"י לסירוגין, ימין ואח"כ שמאל וכו', סה"כ כל יד עשר נטילות. ואח"כ יטול עוד 20 נטילות, 10 רצופים על יד ימין, ו-10 רצופות על יד שמאל. (הרי יחד 20 נטילות לכל צד, סך הכל: 40 נטילות). (שו"ת רב פעלים ח"ד בסוד ישרים, ובא"ח פ"י ניצבים, אות ג).**
- כא. החל מ'שעה עשירית', אסור לקבוע סעודה על שום דבר, כדי שיאכל בלילה את המצה לתיאבון. ואולם אם הוא רעב ממש, יאכל מעט תבשיל אורז או בשר, או פירות וירקות. וזאת כדי שיהיה עכ"פ מיושב בדעתו בליל הסדר. (זמן "שעה עשירית" להשנה – מופיע בטבלת הזמנים לערב פסח).**
- כב. יש להשכיב את הילדים לישון ביום זה, כדי שיהיו עירניים בלילה. ורצוי מאוד לתכנן את ההכנות לסדר, באופן שגם הגדולים יוכלו לישון מעט, ויהיו רגועים ושמחים בליל הסדר.**
- כג. לפני הדלקת הנרות לכבוד יום טוב, מברכת האשה אקב"ו "להדליק נר של יום טוב". ויותר נכון שלא תברך שהחיינו, כי ברכת שהחיינו אינה שייכת להדלקת הנרות, אלא היא על עצם היום, ולכן בקידוש אנו מברכים שהחיינו. וגם הנשים תשמענה ברכה זו בקידוש. ויענו אמן. ואפילו אם משום מה כבר בירכה לבדה שהחיינו, מ"מ תענה אמן אחר ברכה זו ואין זה הפסק בין ברכת הגפן לשתית יין הקידוש. (ודין זה הא רק בפסח, ולא בשאר ימים טובים, עיין חזו"ע ימים נוראים עמ' סב, וחזו"ע הגדש"פ עמ' כה).**
- כד. הנשים והבנות צריכות לומר בבית הלל שלם בברכה, בשעה שהאנשים אומרים זאת בבית הכנסת. ואם אמרו בלא ברכה וסיימו את ההלל – לא יחזרו לומר שוב. אבל אם היא עדיין באמצע אמירת ההלל, והעירו לה שלא בירכה, תברך במקום שהיא נמצאת (כשתגמור פסוק), ותמשיך עד סוף ההלל. אם בא הבעל מבית הכנסת והאשה עדיין לא אמרה הלל, תאמר אז בברכה, ורק לאחר מכן אח"כ יתחילו בעריכת הסדר (חזו"ע פסח עמ' רל, וחזו"ע חנוכה עמ' רט ד"ה יחיד).**